

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Adóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDAK:

I. KERÜLET (VÁR).

Magyarkir. Államnyomda,
Nándor-tér 1.
Egyetemi nyomda,
Iskola-tér 3.
Szent Gellért-nyomda,
Döbrentey-utca 18.

II. KERÜLET (VIZIVÁROS).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 5.

III. KERÜLET (Ó-BUDA).

Bartalits Imre,
Lajos-utca.
Bichler I.,
Kiskorona utca 15.
Wimmer Márton,
Serfőző-utca 10.

IV. KERÜLET (BELVÁROS).

Anglo-Nyomda (Kohn T.),
Gránátos-utca 20.
Athenacum, irod. és nyom-
dai részv.-társaság,
Ferencziek-tere 3.
Buschmann Ferencz,
Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.,
Egyetem-utca 4.
Grosz Bertalan és Varga
Endre,
Lipót-utca 43.
Goszler Gyula,
Aranykéz-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet.
Zöldfa-utca 43.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Egyetem-tér 5.
Nagy Sándor,
Papnövelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő
Nyomdája,
Megyeház-utca 11-13.

Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kecskeméti-utca 6.
Pardavy József,
Lipót-utca 6.
Poldini Ede és Társa,
Ferencz József-rakpart 32.
Süsz Dávid,
Haltér 5.

Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és Fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. KER. (LIPÓTVÁROS).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Fuchs Samu és Társa,
Kálmán-utca 15/b.
Ganscl Zsigmond
»Minerva«-nyomda,
Sas-utca 29.
Hungaria könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 26.
Kaufmann József,
Józseftér 13.
Károlyi György,
Rudolf-rakpart 7.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Váci-körút 78.
Löw Ede,
Váci-körút 80.
Márkus Samu,
Gyapju-utca 6.
Orsz. központi községi
nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.
Pesti Könyvnyomda-
Részvény-Társaság,
Hold-utca 7.

Pesti Lloyd-Társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Preszburg Frigyes,
Arany János-utca 14.
Spitzer és Fischer,
Nádor-utca 17.
Schlesinger és Kleinberger
Bálvány-utca 18.
Vayda és Hamburger,
Nádor-utca 19.
Weiszmann (sz. Laszk) E.,
Nádor-utca 18.

VI. KER. (TERÉZVÁROS).

Beck és Vas,
Király-utca 58.
Özv. Borúth Eleméne
Mozsár-utca 8.
Bróza Ottó,
Váci-körút 17.
»Corvina«-nyomda
Révay-utca 14.
»Európa« irodalmi és
nyomdai részv.-társ.
O-utca 12.
Engel S. Zsigmond,
Lovag-utca 7.
Fővárosi könyvnyomda-
vonalozó- és könyv-
kötő-részvény-társas.,
Podmaniczky-utca 37.
Goldstein Albert,
Szerecsen-utca 7.
Gutenberg-Nyomda,
Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
Hornyánszky Viktor,
Aradi-utca 14.
»Kosmos« műintézet, kő-
és könyvnyomda r.-t.
Aradi-utca 8.
Klauber és Singer-
Lázár-utca 8.
Krömer Alajos,
Gyár-utca 20.

Kronstein Armin,
Új-utca 34.
Kunoss Vilmos és Fia,
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 20-24.
Magy. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca (államv.
nyugdíjint. palotája).
Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.
Nagel István,
Dessewffy-utca 21.
Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.
Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.
Pollacsek Mór,
Révai-utca 5.
Quittner József,
Szerecsen-utca 1.
Radó Izsó,
Váci-körút 1.
Rigler József Ede,
Rózsa-utca 55.
»Unio«-könyvnyomda
közkereseti társaság
Dalnok-utca 8.

VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)

Deutsch József,
Károly-körút 7.
Eckstein és Neufeld
Erzsébet-körút 29.
Garai Mór,
Károly-körút 3.
Heimlich és Széga
Csányi-utca 13.
Hunnia-Könyvnyomda.
(Tulajdonos: Münz M.)
Rombach-utca 1.
Löbl Mór,
Király-utca 13.
Löblovitz Zsigmond,
Csömöri-út 54.
Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.
»Pannonia«-nyomda
Rombach-utca 8.

Eisner Géza és Bihari Mór,
Sip-utca 4.
Pitzger Izidor,
Kazinczy-utca 35.
Propper Leó.
Erzsébet-körút 22.
Wendt Lajos,
Dob-utca 12.
Zeisler M.,
István-tér 17.

VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS)

»Budapesti Hirlap«
nyomdája,
Rökk Szilárd-utca 4.
Fritz Ármán,
József-körút 9.
Magyar Nyomda,
(Szemere A. és Tsa)
József-utca 45.
Rózsa Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.
Weissenberg Ármán,
Eszterházy-utca 16.

IX. KER. (FERENCZVÁROS).

Engelmann Mór,
Cálin-tér 2. és Soroksári-
utca 2.
»Patria« nyomda-rész-
vény-társaság,
Üllői-út 25.

X. KER. (KÖBÁNYA).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.

BETŰÖNTŐDÉK:

Allamnyomda.
Athenacum.
Első Magyar Betűöntőde
Részvénytársaság,
Egyetemi nyomda.
Fischer és Mika,
Franklin-Társulat,
könyvnyomda r.-t.
Pallas,
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csongrád. Schwarz Sándor. »Tiszavidék« nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. »Csongrádi Híradó« nyomdája (tul.: Hegyi Antal).	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Marton. Dick Ede.	Munkács. özv. Blayer Pinkászné s fia Farkas Kálmán. »Munkács« könyvnyomdája, könyv- és papirkereskedése: Kozma és Grünstein.
Alsó-Kubin. Trnkóczy József	Czegled. Piros J. és Társa. Sebők Béla.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. Győregyházmegyei könyvnyomda. »Pannonia« könyvnyomd. (tulajd. Haas és Raab)	Kis-Várda. Berger Ignác.	Muraszombat. Grünbaum Márk.
Apatin. Szavadilli József.	Debreczen. »Csokonai« nyomda és kiadó-részvény-társaság. »Debreczeni Ellenőr« ny. »Debreczeni« nyomda. Ifj. Gyürky Sándor. Kutasi Imre. László Albert. Városi nyomda.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kolozsvár. Gombós es Sztupjár. »Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődés« nyomda. Lehmann V. Sándor. »Magyar Polgár« nyomd. Polcz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Arad. Aradi nyomda-részvény-társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyházmegye nyomdája. Réthy Lipót és Fia. Varga és Társa. I. aradi amerikai gyors-sajtónyomda.	Deács. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Komárom. Rónai Frigyes. Özv. Krausz Ignócné. »Petőfi«-nyomda. Spitzer Sándor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Keresztes Ferencz »Haladás« nyomdája.
Abrudbánya. Policzer Zs.	Delta. Heldenwanger József.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda. Voltz H.	Körmeny. Részvény-nyomda.	Nagy-Becskekerék. Gresits I. Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.). Jokly Lipót.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felszámolás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Hajdu-Böszörmény. Szabó József.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Halas. Prager Ferencz.	Közseg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Enyéd. Cirner J. József. Vokál János.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streintz Gyula.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Hatvan. Hoffmann J.	Kúla. Berkovics Márkus.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics József. Weisz L. és F.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ.	Ditró. Ditró és Szárhegy községek nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Kanitz G. Lévai Fülöp.	Kún-Szt-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond és Társa.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papirszergyár.	Holics. Hotascha J.	Léva. Nyitrai és Társa. Dukesz Lipót.	Nagy-Kikinda. Jokly L. Milenkovits István. Radák János.
Bártfa. Blayer M.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Lippa. Povázsay Sándor. Zách József.	Nagy-Kőrös. Ottinger Ede.
Battonya. Hungária-nyomda, tulajd.: Gaál Vilmos.	Duna-Szerdahely. Goldstein Józsuá. Adler Netti.	Igló. Schmidt József.	Liptó-Szt-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Kikinda. Jokly L. Milenkovits István. Radák János.
Békes. Povázsay László. Özv. Már Józsefné. Báró Drechsel Géza.	Eger. Erseki lyc. nyomda. Egri könyvnyomda-részvény-társaság.	Ipolyság. Neumann Jakab.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Békés-Csaba. »Corviná« ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Eperjes. Pannonia-nyomda, tulajdonos: Hedry Bertalan és Stehr D. Kösch Árpád. Ersekújvár. Winter Zsigmond. Leuchter Samuel.	Jászberény. Brünauer Adolf és társa	Losoncz. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sándor és Társa Roth Simon.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Belényes Stüssmann Lázár.	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.	Kabod. Deutsch Mózes.	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz Hermann.	Nagy-Röcze. Künstler Soma.
Beszterce. Botschar T. Orendi Károly.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kalocsa. Werner Ferencz. Malatin Antal.	Magyar-Óvár. Czeh Lajos.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroska.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Gerenday József »Hunniá« nyomdája. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kaposvár. Hagelmann Károly. Jancovics Gyuláné. Kéthelyi Miksa. Magyar János.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szeben. Krafft C. Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvnyomda.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Fehértompom. Wunder J.	Kapuvár. Buxbaum József.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon. Wiener Náthán.
Bicske. Lederer Hermann.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karánsebes. Oréhoja Antal. Karánsebesi gör. kel. róm. egyházmegye nyomdája.	Márgitta. Klein Lipót.	Nagy-Szőllős. Zinner Mór.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karczag. Szódi Miksa. Pauncz Mór »Haladás« könyvnyomdája.	Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvény-nyomda. Wider Mendel.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özevegye.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Theochár. »Közművelődés« nyomda.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Kassa. Özv. Lippóczy Józsefné. Bernovics Gusztáv. Ries Lajos. Werfer Károly.	Margitta. Klein Lipót. Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvény-nyomda. Wider Mendel.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Breznóbánya. Kreiser J.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Keckemet. Sziládi László. Tóth László. »Pannonia« nyomda.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda. Grün Vilmos gyorsajtónyomdája.	Nagyvárad. Berger Samuel. Freund Lajos és Társa. Helyi László és Ungár J. Laszky Ármin. Láng József. Neumann Vilmos. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. »Szigligeti« nyomda r.-t. Pauker Dániel.
Buziás. Ullmann F.	Galánta. Első galántai könyvnyomda és papirraktár.	Késmárk. Kling János. Sauter Pál.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Német-Bogsán. Zeier J.
Csákova. Chudy Testvérek.	Galgóc. Sternor Adolf. Seidl Jakab. Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó testvérek.	Keszthely. Nádai Ignác. Farkas János.	Mindszent. Goldstein Mór.	Német-Palánka. Kristofek József.
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Gyoma. Kner Izidor.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	Nyiregyháza. Jóba Elek. Piringer János.
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngyös. Krausz N.	Kis-Kún-Félegyháza. Renezay József.	Módos. Staits György.	
Csikszereada. Györgyjakab Márton.			Mohács. Blandi János. Rosenthal Márk. Moór. Völgyi Lajos.	
Csorna. Neumann Samu.				

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÖ 20-ÁN

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

V. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1895 AUGUSZTUS

8. SZÁM

Az Évkönyv.

Valamilyes dolgot a dicsériádák hosszú sorozatával üdvözölni nem való, mert az rendesen kétes színben és hírben tünteti fel azt, tudván általánosan nagyon jól, hogy: »a jó bornak...« stb.

Nem is akarok én az Évkönyvnek reklámot csapni, sem azt dicsérni nem szándékozom, csupán annak mivoltáról szeretnék egy kevésbé éppen most, hogy a jubileumi éven szépen keresztülcúszott és a tizenegyedik évet óhajtja megkezdeni — elmélkedni.

Hogy az Évkönyv a magyar nyomdászságnak szükséges, azt leginkább az a körülmény mutatja, hogy immár tizenegyedik évébe lép. Szép idő olyan vállalatnál, melynek úttörő munkát kellett végeznie s melynek időközben konkurrencziával is kellett küzdenie, de annál dicséretreméltóbb a kiadók kirtatása, mert hisz tudvalevő, hogy volt idő, midőn csak áldozatok árán tarthatták fenn az egyedüli szakkönyvet, mely oktatva tanított és viszont.

E tíz év alatt az Évkönyv megtartotta egyik sajátos jellegét: a pazar kiállítást, daczára annak, hogy az ára leszállott egy izben az egy forintról a jelenlegi hatvan krajczárra, melynek, az igaz, hogy története van.

Ha valamely dolgot, vállalatot népszerűvé akarunk tenni és számítunk a közönség vagy egyes társadalmi réteg pártfogására, úgy legelső sorban is az a kötelesség, hogy a vállalat megszerzését könnyítsük, tehát az eladási ár minél kevesebb legyen, mert csak úgy remélhető aztán, hogy olcsóbb ár mellett inkább hozzáférhetővé válik az s ez okból majdan olyanok is megszerzik, kik máskülönben nem is törődtek volna annak lételevel.

Az olcsó megszerzési árak kétféle előnye van, a mi pedig tulajdonképen a főrugója valamely dolog éltrehevésének.

Az első az, hogy az illető vállalat általa nagyobb elterjedésnek örvendhet s így a maga elé tűzött célzt sikeresebben tudja megoldani; a másik pedig az, hogy daczára olcsóbb megszerzési árának, aránylag mégis sokkal több jövedelmet hajt.

A jövedelem fokozódása pedig éppen nem megvetendő olyan vállalatnál, mint az Évkönyv, mely vállalat nem egyeseknek, de egy egész osztályrétegnek van hivatva szellemi hasznot nyújtani és azt sikeresebben minél nagyobb körben elterjeszteni.

De ha nem is hozna több hasznot, mint a mennyit tényleg eddig jövedelmezett és ha másfélszer, vagy még egyszer olyan elterjedtséget vehet, akkor is megvan az erkölcsi haszon, mert a földolog, hogy minél jobban terjedjen, részben eléretett; az anyagi haszon, ha későbben jön is, nem baj, mert elterjedtségénél fogva megvan a garancia arra, hogy a beléje helyezett tőke kamatozásnak indult.

Az Évkönyv ára most nem magas, ha azonban tekintetbe vesszük, nem ugyan a mostoha viszonyokat, hanem az Évkönyv közönségének közönyös magatartását e vállalattal szemben, akkor azt kell mondanunk, hogy az mégis egy kicsit magas.

És így, hogy az minél jobban terjedjen, jó lenne a bizottságnak odahatni, hogy az árat minél alacsonyabbra szabja, hogy így a szélesebb körű terjedésnek mi se állja útját.

Jóllehet és ez áll, hogy az Évkönyv kiadói igen nagy áldozatot hoznának akkor, ha még lejjebb szállítanák annak árát; de viszont minden áldozat mellett is megtehetnék ezt pláne akkor, ha az Évkönyv kiállításánál némi megtakarításokat eszközölnének.

Ha például a finom simított papiros helyett kissé silányabb, de azért mégis elég jóminőségű papirost adnának, azután meg a hirdetésekéből nem kellene album-lapokat csinálni, meg aztán a bekötési tábla is lehetne valamivel vékonyabb, olcsóbb fajtájú, akár csak a bécsi szaktársaké vagy Müller szaktárs francia évkönyvéé, azon is lehetne mindjárt valamit megtakarítani s bizony ez a célzt nem csorbítaná, sőt ellenkezőleg, elősegítené, a mennyiben a mostani Évkönyv oly vastag, kompakt, hogy éppen arra, a mire szánva van, nem válik be, mert vaskos kötetecske lévén, a kabátzsebben igen bajosan vagy pedig nem is hordható; már pedig ezt ottan kellene hordani, először: a naptári része; másodsor: általános ismereteinek; harmadszor: a jegyzéklapok miatt.

De felteszem, hogy — nyomdászok lévén — brilirozni akarunk egyedüli szakkönyvünkkel s azt külsőleg és belsőleg is úgy óhajtjuk kiállítani, hogy azzal szégyent ne valljunk, tegyük meg, de legyünk azért egy kissé matematikusok és számítók.

Célom és óhajom az, hogy az Évkönyv ára a mostani 60 krajczárról egy koronára szállíttassék le.

Miféle célzt akarnék elérni ezzel, im itt közreadom.

Akárhányszor tapasztaltuk és tudjuk nagyon jól, hogy örökös küzdelmet kellett vívni a bizottságnak

szaktársaink indolenciája miatt, a mennyiben az Évkönyvnek ugyancsak kevés vevője akadt, holott igazán szólva, nem lett volna szabad egyetlenegy szaktársnak sem hiányoznia az előfizetők sorából.

De, fájdalom, nálunk már ez így van; azon radikálisan segíteni nem lehet, mert hiába, szoktatni, nevelni kell a közönséget, idővel majd másképp lesz, mint a hogy másképpen van az most is, mint az az Évkönyv első éveiben volt.

Az első években volt előfizetők száma a szoktatás, no meg az előfizetési ár tetemes leszállítása folytán, mondhatjuk, hogy nemcsak megkétszereződött, de majdnem megháromszorozódott. Már ez az eredmény is kell, hogy sarkallja az intézőket arra, hogy minél több hivatkozottnak, ha mindjárt először áldozatok árán is.

Aztán meg itt vannak a tanulók, kiknek száma nem éppen csekély; ezekre való tekintettel is oda kellene hatni, hogy azok minél tömegesebben rendeljék meg a rájuk nézve hasznos és nélkülözhetetlen kézikönyvet és hogy minél olcsóbban jussanak annak birtokába.

A bizottságnak ezt illetőleg meg kellene cselekedni azt, hogy körlevelek által felszólítaná a főnököket és így figyelmeztetné azokat az Évkönyv hasznos, célszerű és a tanulókkal szemben különösen is — az üzlet érdekében — nélkülözhetetlen voltára.

Felszólítandók lennének, hogy tanulóknak ők rendeljék meg az Évkönyvet jutalmul és ez esetben is tömeges megrendelésre lenne kilátás.

Jó lenne egyben mindjárt körlevelek által az üzletvezetők figyelmét is felhívni, hogy pártolják Évkönyvünket és hassanak oda főnökeiknél, igazgatóiknál, hogy megismerve az Évkönyv becsét, a tanulóknak hasznos ajándékképp szerezzék meg. És bizony, ha tekintetbe vesszük azt, hogy ha annak, a statisztikánk által kimutatott 1939, tehát majdnem kétezer tanulónak illetően módon megrendelné főnöke az Évkönyvet, bizony nem fizetne rá a bizottság, de sok erkölcsi és némi anyagi hasznot is hajtana.

De kérдем, hogy ki is vár akkor hasznot, mikor a fődolog, hogy a nevelés első leczkéje szét legyen osztva, hogy idővel ne mint vadak, de már mint öntudatos, értelmes munkások lépjenek tanulóink az életbe és meglegyen már akkor az az intelligenciájuk, mi sokaknak akkor sincs meg, mikor onnan letűnnek.

Ez lenne elmékedésem röviden az Évkönyvről.

Terjengősebb nem akartam lenni, mert úgy is bátor leszek ez ügyben a Szakkör t. választmányához beadvánnyal élni. Itt csupán hangulatot kelteni óhajtottam; ott végérvényes határozatra reflektálok.

Haraszti József.

A t. cikkíró úr által fölvetett eszmével épp ellenkezőleg, a Szakkör utolsó választmányi ülésén szóba hozatott, hogy nem-e kellene az Évkönyv árát *főlemelni*? A választmány a mostani ár föntartása mellett nyilatkozott, éppen az Évkönyv nagyobb kelen-dősége szempontjából és igen helyesen. Hogy most még húsz fillérral leszállítsuk az Évkönyv árát, ez

céltalan mód lenne a könyv elterjedésére; mert a ki egy koropát ad az Évkönyvért, az adhat egy korona és húsz fillért is. A német *Almanach* olyan papírra van nyomva, a minőt cikkíró úr óhajtana; vékonyabb is, mint a mi Évkönyvünk és az ára *két korona*, de háromszor-négyszer annyi a vevője mégis, mint a mi Évkönyvünknek. (Nagyon vérmes tehát cikkíró úr abbéli reménye, hogy húsz fillérsi olcsóbb ár mellett több lesz a vevő.) Épp így van a francia *Annuaire*-rel is.

A mi azt a megjegyzését illeti cikkíró úrnak, hogy a hirdetésekben nem kell albumlapokat adnunk: tudnia kell, hogy minden nyomdász egy kész kritikus. Ha már most nem fordítanók a kellő gondot a hirdetésekre, azt hallanók úntalan, hogy *visszafelé* meggyünk, mint a rák. Az a véleményünk, hogy *most* haladjunk a megkezdett úton; majd ha elkövetkezik az az idő, a mikor *minden* magyar nyomdász szükségét érzi a saját szakmája dolgaival megtelt zsebkönyvnek, akkor majd beszélhetünk a cikkíró úr által megpendített dologról, de addig nem. Szerk.

Vélemény a műszedés felől.

(A szabadirány története, arról való helyes fogalomserzés céljából. Vélemény a szabadirány helyes művelésére nézve.)

Ha szakközlönyeinkben említés tétetik egy-egy cikkekcskében a műszedésről: azt a cikket az érdeklődő szaktársak méltó kíváncsisággal szokták olvasni, mivel a szépnek és helyesnek megalkotására tanácsot és útbaigazítást vélnék azokban találhatni. Azonban nem ritkán csalódnak vélekedésükben, a mennyiben fájó tövisszúrászként hallják a panasz és gáncsolás hangját a fölött, hogy a műszedések alakításaiban a szabadirány helytelenül műveltetik. S mindezen panaszok elhangoznak a nélkül, hogy közlőik a helytelenségekre érthetően rámutatnának s ez által azok elkerülésére intenek azok művelőit.

Jelen cikkemnek legyen megengedve, hogy a gyakrabban előforduló helytelenségek némelyikére rámutassak és elmondjam a szabadirány felől való véleményemet.

Előrebocsátom, hogy véleményemet azon hiszemben közlöm, miszerint annak tárgyát avatottabb szaktársaim — habár abban talán sokban velem egyet nem is értenek — méltatni fogják a továbbfejlesztésre s esetleg tanácscsal is szolgálnak.

A felhangzó panaszok sok esetben nem alaptalanok, daczára annak, hogy nem eléggé világosak és néha nyilatkozik meg bennök az illető szaktárs különleges ízlése.

De hogyan lehessen orvosolni a *méltó* panaszok sorát?

Ha a *szabadiránynál* határozott *szabályokat* létesítünk: elveszti *szabad* jellegét. Tehát nem szükséges szabályoznunk az irányt, hogy céljának sikeresen feleljen meg. De helyes fogalmat kell szereznünk

felőle; meg kell tudnunk: mi tette a dívó irányt azzá, a miből folyólag *szabadnak* nevezzük. Megtudva eredetének okozatát és kiindulópontját, az útról, melyet magának tört, le ne térjünk; ekkor érünk általa célzt s visszük segélyével műveinket tökélyre.

A szabadirány létrejöttének idejét, valamint okát hiába kutatjuk a forradalomtörténelmi események által más művészetekben általán bekövetkezett átalakulások korában; hiába pedig azért, mert a nyomdászat a többi művészeteknél későbbi keletű lévén, az átalakulásukkor gyermekkorát élte, azokkal lépést nem tarthatott.

A nyomdászat szabad irányának keletkezési ideje e század nyolczadik tizedére tehető. Ez időben kezdtek átalakulni a szabályok szűk korlátai közt szorongó nyomdai termékek.

Annakelőtte a műszedés a futó körzetek, a renaissance virágdíszítményeinek, a vonalaknak stb. négysszögbeillesztésében állott s az általuk közrefoglalt szöveg sorainak jelentősbeji félkörbehajlítás, vörös színben nyomás stb. által tétettek kiemelkedőbbé, feltünőbbé; a többi sorok pontosan középre zárva, megfelelő hézaggal helyeztetek egymás alá. S noha voltak akkoron is szabadabban gondolkozók, kik a szabályokat némelykép túllépték, általában azonban az akkori nyomtatványokon egy bizonyos határozott szabályosság észlelhető.

A hetvenes években a haladás szelleme Gutenberg unokáit is rohamosabb lépésre serkentette s főképp a németországi és amerikai betűöntődék közreműködésével a műszedők félretették a — habár sok esetben szép, de megszokott, úgyszólván sablonszerű alakításokat s elvetve a szabályok szűk korlátait: képzeletüket és jóízlésüket szabadon engedték érvényesülni műveikben; a körzetekből az alakot, a betűkből a sorokat úgy formálták, a mint a mű értelmét helyesen kifejezhetővé vélték tehetni. Ezen, az *alakításra nézve szabad cselekvésük* létesítette a *szabadirányt*, melyet hivatva vagyunk fejleszteni, tökélyessé tenni; de csak céltudatosan, kerülve mindazt, a mi a merészség bélyegét nyomná munkáinkra.

Szabadság és *merészség* két külön fogalom; mert míg az előbbi megengedi valamely mű alkotójának, hogy azt az általa kifejezendő értelemnek megfelelően szabadon, egyéni ízlése szerint, a képzeletéből merített formába öltöztesse, addig az utóbbi mihamar vakmerőséggé fajul és az értelmet megnehezítő, a szemlélő érzéket megbotránkozató alakot szül. És éppen a merészség fogalma lel termékenyítő talajra sok műszedőknél, mely megfogamzva, a szabadirány fejlődésére káros gazkép burjánzik fel. Ez készíti *méltó* panaszra a bíráló szakembert.

Ha tehát a műszedő valamely művét — annak tárgya vagy tartalma szerint, t. i. a mint az komolyat vagy mulatságosat léssen kifejezendő — határozó szabályoktól menten, szabadon, képzeleteszülte formában, egyéni jóízlése szerint úgy alkotja meg, hogy a célzt általa kifejezetten elérje: művében a kornak megfelelő *szabadirányt* követi.

Ámde ha a műszedő a kornak megfelelő művet az

imént megértetett szabadirány értelmében akar készíteni, ehhez szükséges, hogy kellő szakképzettség mellett egyéniségének szabadságától átszellemült, önállóan, szabadon gondolkozó szakember legyen s ebből kifolyólag képzelete is meg fog felelni a kor szabad szellemének és képes lesz annak ízlése szerint való alakot létesíteni.

Mert a mint nem hat jól a költő műve az olvasóra, ha azon végig a beteges képzelet, az érzelés nyilvánul, éppen úgy nem lehet a műszedőnek alkotása jó benyomással annak szemlélőjére, ha a túlsok, nehézkés, cikornyás dísz a szemet kápráztatja; ha a szavak és sorok összehányottsága az értelmet megnehezíti, a mennyiben összefüggésük nem egykönnyen található meg; ha a különféle idomok összevisszasága az egyöntetőséget sérti; ha a hiányos foszlányok túlságos egymásrahalmazottsága az idegeket bántják; ha a mű túlegyszerűsége és hézagosa volta miatt silánynak tetszik; ha többféle állatok alkalmazásával kacaját keltünk; mert mindezen túlzások — a szabadirány helyes fogalmának tudatán kívül — a fenti értelemben vett ép és élénk képzelőtehetség hiányának, vagy — tudatosan — a merészség fogalma követésének szüleményei.

Megjegyzem, hogy egy-két megszakított alak darabjainak értelmes elhelyezése, vagy néhol egy alkalmazott foszlány is, nem válik a szabadirány rovására, ha a műben azoknak érthetővé tétele mellett összhangba hozható és általában túlzásig nem megyünk annyira, hogy a szemlélőt megtevésszük.

A merész túlzással készített mű (talán inkább az esetleg jól megválasztott színek miatt) első pillanatra ha meg is nyeri a laikus tetszését: az értelmes és helyes szabadiránytól a műszedőnek eltérni vétkes cselekedet már csak azon okból is, mert elhanyagolja a fejlődő irányt és így azt könnyen a feledés pora lepné be, még mielőtt tökéletessé lett volna. S ennek az lenne a következménye, hogy egy, a kort jellemző tökéletes műirányt a nyomdászatban nem lennének képesek létesíteni, a mi pedig a fokozatos, biztos haladást erősen gátolná és a homályosságban, bizonytalanságban való iránytalan tapogatózásra kárhözhatna bennünket.

Nagyon óhajtanám, hogy szaktársaim az elmondottakat részben megszívleljék, részben pedig avatottabb szaktársaim, egyéni nézetük közrebecsátásával jobban megvilágítanak ezen épp annyira érdekes, mint fontos szakügyet.

Koncsur Gusztáv.

Kiállítási napilap.

A XV. csoport elnöksége nagy buzgósággal, lan-kadatlanul fáradozik, hogy a jövő évi kiállításon minél impozánsabbul legyenek bemutatva hazánk sokszorosító iparágai. Egyik, különösen a laikusra, de vidéki szaktársainkra nézve is kiváló látványosság lesz e csoport pavillonjában a rotációsgép, melyet hogy naponkint működésben is bemutatthassanak a látogató közönségnek, egy külön napilap kiadását

határozták el. A csoportbizottság e lap kiadására most pályázatot hirdet, melynek feltételeit elég érdekesnek tartjuk arra, hogy olvasóinkkal a következőkben szóról-szóra közöljük:

Pályázati feltételek. Biztosítani akarván azt, hogy a nyomdaipart bemutató csoport által pavillonjában felállított körforgó-gép (vasárnapok kivételével) naponként működésben mutattassék be az ezredéves országos kiállítást látogató közönségnek, alulírt csoportbizottság e czélt elrendő, egy külön napilap kiadására czennel pályázatot hirdet.

A pályázati feltételek a következők:

1. A rotációs-gép, mely a Budapesti Hirlap alakjára van berendezve, 1896. április 25-től október 31-ig naponként délután 4—6 óráig áll rendelkezésére a kiadónak, ki a nyomandó lapot saját rizikójára adja ki. Este hat órán túl csak az igazgatóság külön engedélyével járhat tovább a gép.

2. A szedést, tömöntést és a gép üzemben tartását a kiállítási csoportbizottság minden befolyástól menten végezteti.

3. E munkaért a kiadó tartozik fizetni:

8 oldalas lapért, az első 5000 példányért ..	100 frt,
minden további ezerért	5 »
10 oldalas lapért	125 »
minden további ezerért	7 »
12 oldalas lapért	150 »
minden további ezerért	8 »
14 oldalas lapért	175 »
minden további ezerért	9 »
16 oldalas lapért	200 »
minden további ezerért	10 »

4. A kiadandó lap terjedelme sohasem lehet kisebb nyolcz és sohasem lehet nagyobb 16 oldalnál.

5. Nyolcz oldalnál nagyobb terjedelmű lap kiadását a kellő munkaerő előzetes berendeltetése végett már az előző napon kell bejelenteni, még pedig legkésőbb esti hat óráig. E bejelentés elmulasztása esetére nyolcz oldalnál nagyobb terjedelmű lap nem nyomható.

6. A kiadandó napilap nem viselheti egy már meglévő napilap címét és szerkesztője nem lehet olyan hirlapíró, ki egy meglévő napilapnak szerkesztője vagy segéd-szerkesztője.

7. A kiadandó napilap politikával egyáltalán nem foglalkozhatik. A lap élén tartozik közölni a kiállítás igazgatóságának hivatalos értesítéseit ezzel a felirással: »Hivatalos rész«. E közleményeknek esetleges megcsontítása, közlésüknek elhalasztása, valamint nem hivatalos közleményeknek a hivatalos részben való közlése esetén, vagy ha a nem hivatalos részben való közlemények esetleg a kiállítás érdekeit csorbitják, a lap kiadására vonatkozó jog azonnal visszavonható, a nélkül, hogy a kiadónak bármely kártérítési igénye lehetne.

8. A körforgó-gép netáni elomlása, a motorikus erőben beálló zavar és netáni munkás-sztrájk esetére a csoportbizottság semmiféle kötelezettséget nem vállal a lap megjelenetésére nézve és semmiféle kártérítésre nincs kötelezve.

9. A korrektorokat és az expediciót a kiadó saját költségén tartozik szerződtetni, illetőleg fentartani. Ezekért a csoportbizottság semmiféle felelősséget nem vállal. A kiállítás területén megengedett colporteurage közegeit szintén a kiadó tartozik díjazni, de a colporteurok csak az igazgatóság engedélye alapján és csakis a számukra kijelölt területen járhatnak és mindenben az igazgatóság utasításait tartoznak szem előtt tartani. Az igazgatóság neki nem tetsző egyéneknek nem tartozik megadni az engedélyt a colportagera és azt az egyént, ki engedélyvel bírván, de

az utasításokat pontosan be nem tartja, azonnal megfoszthatja engedélyétől, esetleg azonnal ki is tilthatja a kiállítás területéről. A colporteurok számát az igazgatóság határozza meg.

10. Rendes körülmények között a nyolczoldalas lapnak nem lehet több mint tizenöt hasáb szövege, kivételt képezvén a kiállítás igazgatóságának rendkívüli közleményei és e tizenöt hasáb közül legfeljebb kettő lehet petit-szedés és legfeljebb hat borgisz-szedés. A többi garmond és ciceró-betűkből szedendő. Ez az arány áll nagyobb terjedelmű számoknál is. Az első kézirat reggel 8 órakor, az utolsó hirdetés-szedés aznap legkésőbb reggeli 10 óráig adandó át a nyomdának, az utolsó szöveg-kézirat pedig legfeljebb három hasáb terjedelemben legkésőbb délután 2 óráig. Később érkező kéziratokat a nyomda nem tartozik átvenni és szöveghiány vagy bármely, a szerkesztő részéről történő késedelem esetén a kiadó 100 frt bírságot tartozik fizetni, a mely ismétlés esetén 200 frtig is terjedhet.

11. A kiadandó lap előfizetési ára és egyes példányainak ára, úgyszintén a hirdetési díjak is az ajánlatban kötelezőleg kitéendőek. Ezen árak és díjak a lap fején állandóan kitétetendőek lesznek.

12. A nyomtatási, illetőleg előállítási költségek hetenkint utólag fizetendőek és a fizetés pontatlan teljesítése esetén a lapkiadási jog minden kötelezettség nélkül azonnal megvonható.

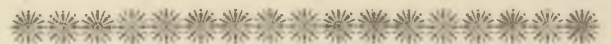
13. Ha a fentebb körülírt körülmények között a kiadótól a kiadási jog megvonatik, a csoportbizottságnak jogában áll a lapot a meglévő czímen más kiadónak átadni és vele ez ajánlati felhívás pontjai értelmében új megállapodásra lépni.

14. A papiros és festék minőségét a nyomda állapítja meg. Tájékoztásul megjegyeztetik, hogy a papiros s festék a Budapesti Hirlaphoz használtaknak fog megfelelni, a kiadónak ebbe beleszólása nincs. Ha a kiadó bármely oknál fogva a nyomdai példányokat átvenni nem hajlandó, ez őt fizetési kötelezettségétől nem oldja fel.

15. A kiadó a szerződés aláírásakor óvadékképpen 2500 frtot vagy készpénzben, vagy állampapirokban tartozik letenni.

16. A megfelelően szerkesztett ajánlatok, melyekben a lap részére használni szándékoltt czím s a leendő szerkesztő is megjelölendő, folyó 1895. évi október hó 1-ig lesznek a kiállítás igazgatóságánál benyújtandók.

Budapest, 1895. július 22-én. A XV. csoportbizottság: *Lovag Falk Zsigmond*, kir. tanácsos, elnök. *Dr. Gerő Lajos*, előadó.

Az örmény-török ábéczeről.

III.

Három keleti nyelv című cikksorozatban megismerttetem az arab-sémi eredetű, a törökök és perzsák által egyaránt használt írást, a görög-török írással együtt, most az örmény írást mutatom be, úgy, a mint azt a törökök és főképen az örmények használják a török nyelvű munkákban. Az örmény írást a török nyelvre épp azon okokból alkalmazták, mint a görög írást. Ez írás, habár nálunk különösen Erdélyben az örmények elég tekintélyes számban élnek és külön lapjuk is van, — a Szamosujvártt megjelenő *Árménia* — még kevésbé ismeretes s e körülmény készlet arra, hogy jelen soraimban e minden tekintetben érdekes

ábécét kimerítőbben ismertessem és egyet-mást elmondjak magáról az örmény nyelvről is.

Az örmény nyelv eredetéről és családfájáról a tudósok még nincsenek egy véleményen. Korunk egyik legnagyobb nyelvésze, *Müller Miksa*, eredeti összehasonlító nyelvészeti tanulmányai alapján állítja, hogy az iráni nyelvcsaládba tartozik, míg mások, mint *Pétermann*, az indó-germán nyelvcsalád egyik tagját látják az örmény nyelvben. A legtöbb örmény tudós is osztja e nézetet s azt állítja, hogy távolról sem tér el annyira az anyatörzstől, mint azt az eddigi vizsgálatok alapján és talán első pillanatra gondolnók.

Ma az örmény nyelvben, éppen úgy, mint minden régi nyelvben, p. o. görögben és hinduban, kétféle, u. m. ó- vagy klasszikus és új- vagy közörmény nyelvet különböztetünk meg.

Az ó- és új-örmény között lényeges és fontos eltérések vannak, a melyek az idők folyamán jöttek létre s a melyeknek keletkezésénél a nép viszontagságos élete döntő befolyást gyakorolt. Az Arméniában, Kis-Ázsiában és az európai Törökországban élő örmények nyelve is lényegesebb eltéréseket, sajátságokat, helyi jellegeket, tájszólásokat mutat, a melyek alapján az új-örményt ismét *keleti vagy orosz és nyugoti vagy oszmán* (konstantinápolyi) nyelvjárásra lehet felosztani.

Ezen nyelvjárások az ó-örménytől annyira eltérők, hogy a kevésbé műveltebb és tanultabb örmények az ó-nyelven írott munkákat nem igen értik meg, ha csak új-örmény, vagy még inkább török nyelvű magyarázatok nem kísérik. Az ó-örmény sokkal eredetibb, teljesebb az újnál a ragozásban, eset-végződésekből, ragokban, mert emez sok ragot, szót összevont vagy elkoptatott és azonfelül a hódító népektől számtalan idegen (szir, khald, perzsa, orosz, török) kifejezést és szót vett át. A régebbi munkákat ennél fogva az örmények mindig magyarázatok kíséretében adják ki, a mely célra általánosan a török nyelvet használják, miután ez a legismertebb és a legelterjedtebb közöttük s egyszersmind ez a hódító, valamint az uralkodó nép nyelve. Ezen utóbbi körülmény párosulva az örmény nép kereskedői szellemével, volt az indító oka annak, hogy a török nyelvre a nehéz arab írás helyett a könnyebb örmény írást alkalmazták. Az átírás azonban nem mondható teljesen sikerültnek, habár sokkal jobb

a görög átírásnál, már csak azon egyszerű oknál fogva is, mert az örményben a mássalhangzók igen gazdagon vannak képviselve, az e tekintetben meglehetősen szegény göröggel szemben. Így p. o. az örményben semmiféle nehézséget nem okozott a *cs, ds, zs, s* török hangok átírása, miután ezek mind majdnem kétszer vannak meg az örményben, míg a görögben egészen hiányzanak.

Az örmény írást Kr. sz. u. az 5-ik században *szent Mesrop* találta föl, a monda szerint álmában, voltaképpen pedig egy görög *Ruphanos* nevű kalligrafussal együtt a görög ábécze alapján készítette, a melyből 22 jegyet vettek át, természetesen módosítva azokat, míg 14 hangra új jegyeket alkottak. Ezen írás eredeti alakjában napjainkig fentartotta magát s nagyon keveset változott.

A betűk egyenes, kissé jobbra dülő vastagabb törzsvonalakból és jobbra vagy balra menő vékony, néha igen kis harántvonalakból állanak. Hurkolt görbült jegy összesen csak hat van, ezek közül is kettőben az egyenes vonal dominál. Szerfelett sok jegy hasonlít egymáshoz mind a törzsvonalak magasságánál, mind a mellékvonalak arányánál fogva s csupán a vékony harántvonalak képezik a különbséget.

A betűk háromféle alakban használatosak, vannak ugyanis nagy és kis betűk, valamint írott vagy cursiv betűk.

Ez utóbbiak nem csupán az írásban használatnak, hanem nyomtatásban is a szövegben, akkor, ha valamely szóra nagyobb súlyt fektetünk s azt ki akarjuk emelni s különösebben feltüntetni. A kis betűk egészen kicsinyek s a törzsvonalak mellett jobbról vagy balról álló kis pontocskák és vastagabb harántvonalak jellemzik. Mind a három betűalak balról jobbra lesz írva és olvasva, a mely szabály természetesen a török átírásra is vonatkozik. A nagy betűk legtöbbje két, egynehány pedig három alakban használatos, a mely eltérő alakokat az alább összeállított ábécze-táblázat után az eredeti örmény ábécze-rendben külön mutatunk be. Az örményt, épp úgy, mint az örmény-török írást, balról jobbra haladva írják és olvassák.

Az örményben 38 hang van, melyek, háromnak kivételével, mind a török hangok fedezésére is eléggé alkalmasak, a mint ezt a következő táblázat is mutatja:

Folyó szám	Örmény			Hangérték		A hang neve	Megjegyzés az örmény jegy hangtani értékére	Az örmény betű szám-értéke
	nagy	kis	cursiv (írott)	magyar	török			
1	Ա	ա	ա	a	آ	آپ aip	فتحة ثقيلة	1
2	Բ	բ	բ	p (b)	ب	بن pen. بن hen	بای فارسی nem aspirált	2
3	Գ	գ	գ	k (c)	ق	قیم kim	—	3
4	Դ	դ	դ	t (d)	ط	طا ta	دا صی nem aspirált	4
5	Ե	ե	ե	e, je	ی	عی ecs, jetes	rövid e	5
6	Զ	զ	զ	z	ز	زا za	—	6

Folyó szám	Örmény			Hangérték		A hang neve	Megjegyzés az örmény jegy hangtani értékére	Az örmény betű szám- értéke
	nagy	kis	cursiv (írott)	magyar	török			
7	Է	է	է	c	آ	e	فتحة حقیفه	7
8	Ը	ը	ը	e	ع	et, jet	کثرة ثقيله	8
9	Թ	թ	թ	th	ت	tuo, tho	—	9
10	Ճ	ճ	ճ	zs	ژ	zse	—	10
11	Ի	ի	ի	i (j)	آ	ini	کثرة حقیفه	20
12	Լ	լ	լ	l	ل	lün	—	30
13	Խ	խ	խ	kh	خ	khe	—	40
14	Ծ	ծ	ծ	dz	—	— dza	csak az örményben	50
15	Կ	կ	կ	g (k)	ك	gen	كاف فارسی	60
16	Հ	հ	հ	h	ح	ho	—	70
17	Չ	չ	չ	tez	—	teza	csak az örményben	80
18	Ղ	ղ	ղ	gh	غ	ghad	لام مخفیفه لاتل	90
19	Ճ	ճ	ճ	ds	ج	dse	—	100
20	Մ	մ	մ	m	م	men	—	200
21	Յ	յ	յ	h, j	ی-ك	ije, hi	كاف یای یای ساکنه	300
22	Ն	ն	ն	n	نگان	mu	صاغر کاف	400
23	Շ	շ	շ	s	ش	sa	—	500
24	Ո	ո	ո	v, u	و	vo	ضمه ثقيله	600
25	Չ	չ	չ	cs	چ	csa	—	700
26	Պ	պ	պ	b (p)	ب	be	بای عربی	800
27	Ջ	ճ	ճ	cs	چ	cse	جیم مخفیفه	900
28	Ռ	ր	ր	r	ر	ra	رای ثقيله	1000
29	Ս	ս	ս	sz	س ث صی	sze	—	2000
30	Վ	վ	վ	v	و	vev	—	3000
31	Տ	տ	տ	d	د ص	dün	تای عربی تون ت	4000
32	Ր	ր	ր	r	ر	re	رای مخفیفه	5000
33	Յ	յ	յ	tez	—	ttezo	éles, csak az örményben	6000

Folyó szám	Örmény			Hangérték		A hang neve	Megjegyzés az örmény jegy hangtani értékére	Az örmény betű szám-értéke
	nagy	kis	cursiv (írott)	magyar	török			
34	Ե	ւ	ւ	u	و	اُون un, junc	ضمه	7000
35	Փ	փ	փ	p, f	ف پ	پیر pür	فُر	8000
36	Կ	կ	+	k	ك	كه ke	كاف عربى éles	9000
37	Օ	օ	օ	o	و	او o	ضمه ثقيله مبسوطة	10000
38	Ֆ	ֆ	ֆ	f	ف	فه fe	—	20000

A török nyelvben levő magánhangzók örmény jelci.

Folyó szám	Örmény jegy	Hangértéke		Hangtani megjegyzés	Folyó szám	Örmény jegy	Hangértéke		Hangtani megjegyzés
		magyar	török				magyar	török	
39	Է	á	ا	—	44	ու' ʋ'	ű, i	اع ^ه اع	—
40	Էօ	ö	او	ضمه حفيفه مبسوطة	45	Ջ	jé, í	ههزة مكسورة	
41	Էւ	ü	او	حفيفه مبسوطة »	46	յւ	ü, jü	ضمومه »	
42	ու	u	او	» ثقيله »	47	ա	á	عاع	—
43	ու	ü	ع	—	48	ا	a	ع اع	عين ساكنه

Az örményben a 38 hang közül nyolcz magánhangzó:

ա = a, ւ = e, է = e, ը = u, օ = o, ֆ = i, ո = o (uo), օ = o, շ = u;

harmincz pedig mássalhangzó, mint:

բ = p, զ = k, զ = t, շ = z. [թ = th, ժ = zs, լ = l, ք = kh, ճ = ds, ց = g, հ = h, ճ = tcz, շ = gh, ճ = dzs, ճ = m, յ = j, ն = n, շ = s, ո = v, շ = cs, պ = b, շ = cs, ո = r, ո = sz, շ = v, ո = d, ը = r, շ = tcz. փ = p, ք = k, ֆ = f.

Ha e betűsorozaton végigpillantunk, azonnal szembe-tűnik a sok egyforma alakú jegy, ezért, a tanulás megkönnyebbitését tartva szem előtt, az egymáshoz hasonló alakokat csoportosan állítottuk össze, hogy a különbség rögtön fel-, illetve kitűnjék.

Első csoport:

zárt négyszögű fejjel: զ = k, շ = z, ք = kh.

Második csoport:

félig nyílt négyszögű fejjel: բ = p, ւ = c;

egészen nyílt fej jobbra: բ = c, բ = r, ֆ = i, ք = k;

egészen nyílt fej balra: զ = t, շ = gh, շ = v, փ = p, ց = g.

Harmadik csoport:

lefelé nyílt: ո = o, ո = v, ո = r;

fölül nyílt: ո = sz, ն = n, ո = a, ճ = m, ո = d, պ = b.

Negyedik csoport:

hurkolt, alól zárt betűk: ճ = tcz, ճ = dzs, շ = s, շ = cs, շ = cs, շ = thez.

Ötödik csoport:

ժ = zs, յ = j, ճ = ds.

Hatodik csoport:

է = c, հ = h, [թ = th, ֆ = f, լ = l, օ = o, շ = u, v.

A török nyelvre vonatkozó többi betűjeleket külön leírni szükségtelennek tartom, hanem a jelek hangtani ismertetésével együtt adom.

Kardos Árpád.

(Folytatása következik.)

CSARNOK.

A vándor-nyomdászok. (3)

E kornak legnevezetesebb nyomdászati termékei közé tartozik, melyet szintén egy vándor-nyomdász működésének köszönhetünk, Károli Gáspár egész bibliafordítása, mely az 1589/90. évek között készült el s a nagy mű nyomása *Maneskovits Bálint* vándor-nyomdász nevéhez fűződik. Maneskovits szintén lengyel eredetű volt s előbb *Galgóczon* működött, honnan a nagynevű *Báthory István*, később erdélyi fejedelem, majd lengyel király védnöksége alatt az

abaujmegeyi Vizsolyban szerelte fel nyomdáját s itt *három ívrét-kötetben* adta ki ezen kor legnevezetesebb nyomdászati termékét a protestáns Károli lelkész által fordított *egész szentírást*, mely ma is a protestánsok által folyton s egyedül használt bibliafordítás. Kiállítása bár túlságosan puritán s egyszerű, de tiszta, jól rendezett s egyik monumentálisabb hazai termék. E művel a vándor-nyomdász Maneskovits örökre nevezetessé és emlékezetessé tette magát a magyar nyomdászat történetében.

A vándor-nyomdászok e nagynevű és örökéremű képviselői mellett nem szabad elfeledkeznünk még azokról a *névtelen közlegényekről* sem, kik mint nyomdászok hazánk több különféle helyén segítettek megismertetni a nyomtatás művészetét és ez által közrehatni bármi csekély mértékben is a felvilágosodás terjesztésében.

Biztos történeti adataink vannak arra nézve, hogy hazánkban már a *mohácsi vést követő időkben* (sőt előbb is, mit egy nem rég felfedezett zenggi nyomtatvány igazol) fordultak meg vándor-nyomdászok. Így Erdélyben, *Nagy-Szeben, Brassó* városok történetében lehet kimutatni szereplésüket; a század második felében a felvidéken egy *Eperjesen* működő vándor-nyomdásztól egy latin grammatikát tudunk felmutatni; Firtinger művében *Walo Jánost* 1594-ben Pozsonyban, szintén mint vándor-nyomdászt látjuk felemlítve; úgyszintén Horvátországban *Fiume, Zengg, Zágráb* városokban találunk e vándor apostolok nyomaira, részint latin, részint horvát nyomtatványokon. Több, ezen időből név és hely nélkül maradt könyv is sejteti működésüket. Neveik nem maradtak ránk, de méltó, hogy működésüket a művelődéstörténelem ne hagyja említetlenül.

A vándor-nyomdászok úttörő lelkes hiveit úgy látszik még egy alakkal kell szaporítanunk, kinek azonban nyomdászati működését *még sehol bővebben felemlítve nem találjuk szakíróink között*. Pedig ha ez történelmileg teljesen bizonyítható, akkor vándor-nyomdászaink sora egy híres alakkal és pedig költeményeiről jól ismert, a XVI-ik század egyik nagy-hírű alakjával fogna megszaporodni. Irodalmunk e kimagasló alakja, mint vándor-nyomdász s egyszerűsmind az utolsó magyar »hegedős«: *Tinódi Lantos Sebestyén*. Beöthy jeles irodalomtörténészünkénél találjuk ezt futólag följegyezve, hogy ez a híres énekes, ki egyik főúr udvarából a másikba vándorolva s a magyar vitézek, törökverő hősök híres viselt dolgairól énekelgetve, úgy látszik, maga is, valamely vándor-nyomdásztól e művészet titkaiba beleavatva, kiseded faszajtóján, primitív betűivel gyakran *maga alakítá össze históriás énekeit*, melyek akkor a magyar hazában az igazi lelkes hazafiság élesztői, terjesztői voltak. Óhajtható volna, hogy e tárgy nyomdászataink története érdekében bővebb megvilágításban és nyomozásban részesüljön!

Hazai bibliografiai és nyomdásztörténeti szakíróink, a halhatatlan érdemű *Szabó Károly* s utána *Ballagi, Fraknói, Emich, Petrik*, s a mi szaktársaink közül legujabban a lelkes és szorgalmas gyűjtő: *Firtinger Károly* is sok anyagot összehordtak már nyomdászata-

tunk s úgyszintén vándor-nyomdászaink történetére nézve is; de még utóbbiaknak is, mint sok más jelesebb szereplő nyomdászunknak sem *kimerítő élet-rajzát, sem műveiknek teljes jegyzékét, sem ezek nyomdászati-technikai és történelmi bővebb méltatását* sehol sem találhatjuk.

Eme csekély itt közölt ismertetés is nagynevű vándor-nyomdászainkról *az adatok rendkívül nehéz összehordása miatt* mintegy csupán emlékeztető és buzdító akar lenni arra nézve, hogy vajha e dicső nagyok és úttörők mentől előbb mentől behatóbb, mentől részletesebb méltatásban részesülnének, az utódok buzdítására és nagyobb lelki tanúságára!

Emlékezzünk meg hálásan a dicső, a fáradhatlan, az önfeláldozó nagyokról, a magyarhoni úttörő vándor-nyomdászainkról! +

Lubik Zoltán.

Kérelem

a t. nyomdatulajdonos és nyomdai művezető urakhoz.

Több alkalommal voltunk szerencsések a t. nyomdatulajdonos és művezető urak szives támogatásában részesülni s éppen ez ad bátorságot arra, hogy újból hozzájuk forduljunk kérelmünkkel.

Tudjuk mindannyian, kik figyelemmel kísérjük Körünk életét, mily erőfeszítéseket kellett tennünk, hogy megtörve a közönyt, a folyton ellenkezést kereső áramlatokkal örökösen küzdve, Körünket arra a színvonalra tudtuk emelni, a melyen jelenleg áll s mégis mily kicsiny a tér, melyet elfoglalnunk sikerült.

Csak lépésről-lépésre haladhatunk s nagy örömet okozott nekünk a legcsekélyebb siker is, melyet elértünk, mert tudtuk, erős hitünk, meggyőződésünk volt, hogy az eszme: a magyar nyomdászat munkásainak javát, szakeroit egy csoportba tömöríteni, önmagunkat képezni s így az ipari és társadalmi téren egy szakavatott munkás-osztályt létesíteni — a legmagasabb eszme s ki e zászló alatt küzd, egyszersmind a haza iránt is kötelességet teljesít, mert fejleszti a hazai ipart.

Annál jobban esik tudnunk azt, hogy a t. nyomdatulajdonos és művezető urak is érdeklődtek munkálkodásunk iránt s többé-kevésbé segítségünkre voltak.

Kérő szóval fordulunk tehát hozzájuk s oly csekély az, mit kérünk, hogy azt hosszasan indokolni feleslegesnek tartjuk.

Egy nyomtatvány-gyűjteményt óhajtunk egybeállítani, mely Magyarország nyomdászainak tehetségét, izlését, munkaképességét lenne hivatva feltüntetni.

A mi érdekünk, hogy tagjainknak minél több alkalmat adjunk a szemlélőde tanulásra, de általános érdek is ez, mert a jól képzett munkás kész haszon s közvetve előmozdítója az üzlet virágzásának.

Tiszteletteljes kérelmünk oda irányul, hogy *az üzletükben készült csinosabb, izlésesebb kiállítású és figyelemreméltó munkákból 3—4 példányt időről-időre küldjenek be Körünknek*, mely azokból — a beérke-

zett nyomtatványok számához képest — tagjai számára kiállítás rendez.

E gyűjtemény alkalmul szolgálna arra, hogy tagjaink tanulmányozva a hazai nyomtatványokat, összehasonlításokat tennének, igyekeznének javítani, a mi javítani való s lelkesedést, buzdítást merítenének a kiváló jó munkákból, hogy hasonló jót állíthassanak elő.

Nem egy országot akarunk mi meghódítani, csak egy kisdéd csoportnak alkalmat adni a tanulásra, az önművelődésre.

Azon biztos tudatban, hogy ezen kérelmünket nem hagyják figyelmen kívül, jóakaratokban és áldozatkészségükben bizva

maradtunk teljes tisztelettel

Budapest, 1895. évi augusztus hó 18-án

a Könyvnyomdászok Szakkörének szakkbizottsága nevében:

Bauer J. M., Götz József, Janovits Ferencz,
biz. elnök. biz. előadó. biz. jegyző.

A küldeményeket Bauer J. M. címére (V., hold-
utca 7. sz.) kérjük.

VEGYESEK.

Az irodalom a kiállításon. A magyar könyvkiadók kiállítására a közművelődési pavillon földszintjének termét fogja elfoglalni. Ez a pavillon tudvalevőleg a legszebb és leglátogatottabb helyen áll, a nyomdászati iparpavillon közelében. A kiállítás csoportbizottsága a bejelentések átvételével a magyar könyvkereskedők egyletét bizta meg, melynek elnöke és alelnöke a csoportnak kinevezett biztosa. Ez egylet most hívja fel a kiállítási szándékozók kiadókat, hogy ebbeli szándékukat folyó évi szeptember hónap 15-ig az egylet elnökével, Hoffmann Alfréd úrral (Eggenberger-féle könyvkereskedés) közöljék; meg kell jegyezni: a) hány kötet könyv elhelyezését óhajtják igénybe venni, e kötetek fali szekrényben hány métert foglalnak el; b) esetleg ha díszmunkák kiállítása is szándékolják, mily nagy területe asztalsíkra reflektálnak; c) hány méter falterületre lesz szükségük (térképek és hasonlók kiállítására). Szükségesek e bejelentések már most, mert a terem nagysága mindössze 100 négyzetméter s így elkésett bejelentéseket esetleg figyelmen kívül kellene hagyni. Figyelembe veendő még a következők: 1. A mostani előzetes bejelentés arra szolgál, hogy a tér észszerűen legyen elosztható. Mielőtt a végleges tervek készen lesznek, minden kiállítóval közöltetni fog, megkaphatja-e a kívánt egész területet, avagy ha redukálás szüksége állana be, mily terület bocsájtható rendelkezésére. 2. Kiállítandók első sorban az utolsó tíz év jelenségei, másodsorban régebbi kiadványok is, ha jelentőségüknél fogva erre alkalmasak. 3. Iskolakönyvek és tanszerek a közoktatási minisztérium által is ki fognak állíttatni. Ez értelemben már maga a minisztérium is küldött szét felhívást a tankönyveknek egy példányban való megküldése iránt. Ez a kiállítás a kiadókra nézve ingyenes ugyan, de szakok szerint lesz rendezve s így nem tünteti fel az egyes kiadók termelését. Így tehát ajánlatos marad a tankönyveket a közművelődési csoportban is a cég neve alatt kiállítani.

Imreh Sándor veterán szaktársunk ismét egy füzetet bocsátott közre, melyben újból is a kötjeleknek a sorok végén, a szavak elválasztásánál való szükségletensége

mellett kardoskodik. A füzetecske az Akadémia figyelmébe van ajánlva s számos példával törekszik megérthetővé tenni a szerzője által fölvetett eszme jogosultságát.

Hasznos tudnivalók cím alatt egy kézikönyvet ad ki *Ruzicska Gyula* Kolozsváron. A könyv 16° alakban, négy ív terjedelemben október 1-jén fog megjelenni s 60 krajczárba kerül. Körülbelül 200 különféle szakdolog lesz benne lexikális rendben összeállítva. Szerző — mint a felhívásban mondja — leginkább a kiválóbb német szaklapok által ajánlott eljárásokat gyűjtötte össze s csak néhol használja saját tapasztalatait. Előre is ajánljuk a hasznosnak ígérkező szakmunkát a szaktársak, különösen pedig a főnök és művezető urak figyelmébe.

Ifj. Czirner József egy csinos kollektívó nyomtatványt küldött be szerkesztőségünknek, melyek mind nagyenyedi nyomdájában készültek. A kiállítás első sorban a nyomda gazdag és modern felszerelésére vall, azután pedig egy ambiciózus, haladni vágyó s körültekintéssel dolgozó vezető közről tesz tanúságot. Kritizálni lehetne ugyan s javítani is itt-ott, de hiszen ez a szaklapok szorgalmas forgatása s a fővárosi jobb nyomtatványoknak alkalmilag való tanulmányozása által magától fog fejlődni s hogy ez így lesz, arról biztosít a már fentebb említett s minden munkán jelentkező ambíció, melyről örömmel veszünk tudomást.

Ujságmellékletek bélyegkötelezettsége. A pénzügyminiszter a múlt napokban egy, a magyar kereskedelmet és nyomdaipart közelről érdeklő rendelettel »bővítette« ki a bélyegtörvényt: *bélyegkötelesnek deklarálta az újságokhoz mellékelt nyomtatványokat*, épp úgy, mint a falragaszokat és egyéb hirdetéseket. Nézetünk szerint a pénzügyminiszter — *a fennálló bélyegtörvény értelmében* — csak kötelességet teljesített, a mikor ezeket a hirdetéseket is megadóztatta. Mert ha a falragasz vagy egyéb hirdetés bélyegköteles, úgy annak kell lenni az újságokhoz mellékelt reklámoknak is, mivel ezek is épp úgy a hirdetések közé sorolandók, mint az utcák falaira kiragasztott plakátok. Hogy helyes volt-e a pénzügyminisztertől a régi módon változtatni — a magyar ipar és kereskedelem rovására, azon most nem vitatkozunk; a mi álláspontunk úgysis ismeretes ebben az ügyben, mert mi mindig a bélyegkötelezettség teljes eltörlése mellett kardoskodtunk. A rendeletet magát fölöslegesnek tartjuk közölni, benne volt már az az ország minden lapjában; csak azt jegyezzük meg, hogy erre vonatkozólag a pénzügyminisztériumban most egy szabályzatot dolgoznak ki, a melyben majd precizizirova lesz az egész eljárás. Addig azonban a magyarországi cégek hirdetései egyszerűen a pénzügyigazgatóságoknál felülbélyegezendők, a *külföldiek* miatt azonban elébb egy 50 kros bélyeggel ellátott folyamodványt kell intézni a pénzügyigazgatósághoz, a hol azt »rövid úton« (hivatalos nyelvvél élve) elintézik. *Baross Gábor*, volt kereskedelmi miniszter 1891-ben megígérte a nyomdatulajdonosok küldöttségének, hogy a bélyegtörvény *reviziója* alkalmával »tenni fog a magyar nyomdaipar érdekében«. Vajjon mikor lesz ez a revizió, mikor a pénzügyminiszter még most is a *korrekturát* csinálja?! (És pedig minő korrekturát!! Szerk.) Egyébként, mint lapunk zártakor értesülünk, a budapesti összes napilapok kiadói petícionáltak a pénzügyminiszternél a terhelő határozat hatályon kívül helyezése céljából. Hogy mily eredménnyel, a jövő fogja megmutatni.

A világ legnagyobb fametszete. Az általunk már egy ízben említett óriási fametszet, mely a Feszty-féle körképnek hű mása s Morelli tanár munkája, innáron elkészült s a lenyomatok forgalomba bocsáttattak. Ez a művészi fametszet ötödfél méter hosszú képet mutat, tehát a legnagyobb fametszet, a minő ebben a zsánerben eddig készült. A képhez izléses kivitelű bekötési tábla készült, a melyet az Árpád-csoport szines dombornyomatú magyar

fegyvertrofeumok között díszít. A kép e szerint úgy album-szerű könyvalakban, tehát táblával, valamint e nélkül összehajtatlanul, falra való alkalmazásra egyaránt kapható s valószínű, hogy nemsokára úgy a magánosok szalonjaiban, mint az iskolákban mindenütt látható lesz. Megrendelhető minden könyvkereskedésben.

A **prágai nyomdászati kiállítás** juryje Szakkörünknek, kiállított nyomtatványainkért kiállítási okmányt ítelt meg, egyuttal köszönetet mondva a kiállításon való részvételünkért.

Az **első magyar gyártmányú könyomdai gyorsajtót** a múlt napokban mutatta be meghívott szakférfiak előtt az előnyösen ismert *Wörner és Tsa cég*, külső vázsi-uti gépgyárában. A megjelentek örömmel konstataáltak, hogy a jövőre immár litografiai gépekért sem kell a külföldről fordulnunk, mert épp oly jól, sőt lényeges újításokkal be lehet szerezni ilyeneket e törekvő és a grafikai gépipar terén még nagyra hivatott gyári cégénél. A most elkészült könyomdai gyorsajtónak kőnagysága 65×97 cm. és a

munka minősége szerint 300–1000 példányt nyomóránként. Újítás a gépen a nyomóhengert forgásában megállító készülék, továbbá a kő széleit védő készülék, mely által a nyomópapíros piszkolódása teljesen elkerülte. Ezenkívül egy biztosan működő, a nyomópapírost nyomás előtt simító készülék van alkalmazva a gépen, melyet azonban csak egyes előforduló eseteknél szükséges alkalmazni. A gépet, mint halljuk, a Kunossy-cég vette meg. Az előretörekvő gyári cégnek a legújabb szép termékéhez az első magyar könyomdai gyorsajtó előállítását alkalmából örömmel gratulálunk!

Háromszínű nyomás körforgó-gépen. Mai számunkban közöljük

Englert K. és Dr. Becker F. ismert prágai könyv- és könyomdai festékgyárnak hirdetését. A cég a napokban szétküldte vevőközönségének háromszínű nyomás útján előállított mintakönyv-czimlapját. Az e célra Husnik és Häusler által Prágában készített három lemezt most *Neumann József* szaktársunk, a *Kosmos*-műintézet derék főgépésztere felhasználta kísérletek tételére az ötszínű rotációsajtón. Neumann úr kísérleteit közönséges nyomó- és finom chromo-papíron végezte és mint a nekünk beküldött példányokból meggyőződünk, meglepő sikerrel. Ha meggondoljuk ama szédítő gyorsaságot, melylyel a nyomás az ilyen körforgógépeken történik, mely gyorsaság jóformán még annyi időt sem enged meg, hogy az egyik színű festék valahogyan beszűrődhessen a papírosba s már átjár rajta a következő szín, úgy teljes elismeréssel kell adoznunk ezen kísérletek iránt, melyek a legszebb reményekre jogosítanak a színes nyomás jövője tekintetében.

Litografálás alumíniumlapokkal. A könyomdák nagy átalakulásnak néznek elébe. Az eddig használatban levő kőlapokat alumíniumlapokkal fogják előreláthatólag helyettesíteni, melyek a megejtett kísérleteknél úgy fekete, mint színes nyomásra sokkal jobban beváltak, mint a csiszolt

kőlapok. Az alumínium főelőnye könnyűsége és olcsósága. Egy 95 centiméter széles és ötnegyed méter hosszú kőlap 200 kilogrammot nyom, ugyanily nagyságú alumíniumlap csak 15 kilót. Az alumíniumlapok ezenfelül ötvenszer olcsóbbak a kőlapoknál és megvan végre az a nagy előnyük is, hogy hengerre hajlíthatók, a mi a sokszorosítást rendkívül meggyorsítja.

A **bécsi szakiskola** folyó évi július hó 14-én tartotta meg 21-ik évi záró-ünnepélyét. Az év elején — mint a jelentésből kiténik — 522 tanuló iratkozott be, az év végén maradt 485. Ezek közül jutalmat nyert 24 és dícséretet 126. Az évi jelentésben van egy értekezés, azután jönnek a bevezetés, az iskolalátogatásokról szóló rész, tanrend, a szakiskola választmányának határozatai, a tanerők, tanulók és a jutalmazottak és azon tanulók nevei, a kik szedés- és nyomás-munkákat, illusztráció-egyengetéseket (*Zurichtung*) és egyes géprészek rajzait állították ki a tanonczmunkák kiállításán; tartalmaz a jelentés még statisztikai kimutatást, pénztári forgalmat stb. stb., az iskola keretébe vágó dolgok

alapos és bő kimutatását. A tanítás 11 osztályban 20 tanító által eszközöltetett. — Vajjon mikor fogjuk mi budapestiek a magyar szakiskola jelentését olvashatni?

Halauska Antal, a fényes kiállításáról messze szakkörökben ismert *Typographische Jahrbücher* szerkesztő-kiadója és nyomtatója, nyomdáját Hallein városkából áteszi Salzburgba. Halauska tizenhárom év óta hiába törekedett a Salzburgban való letelepedhetési jogért, végre most sikerült neki leküzdeni a még mindig virágásban levő osztrák czopfos iparüzési akadályokat.

Igen használható betűfajt bocsátott közre újabban a Numrich-féle törekvő lipsei betűöntő

cég. Az új betűk neve *Orpheus-cursiv* s közeli rokonságban áll a nemrégben szintén tetszéssel fogadott Rokoko betűfajjal. E helyen három fokban mutatjuk be az új betűnemet, melyből azonban már eddig hat fok van forgalomban. Azt hisszük, hogy az előbbihez hasonlóan, hamar meg fogja magát kedveltetni.

Kitüntetés. *Krause Károly* gépgyára Lipésében a *szent-pétervári* nyomdászati szakkiallításra a legnagyobb kitüntetést, a dísz-oklevelet nyerte el a kiállított tárgyai jó minőségéért.

Ujságkiadók és előfizetők. Érdekes elvi jelentőségű határozatot hozott az egyik bécsi bíróság az ujságkiadók és előfizetők egymással szemben elvállalt kötelezettségeit illetőleg. A kérdés az volt: tartozik-e egy politikai lap — ha irányt változtat — prenumeránsának az előfizetési díjat visszaadni? A felmerült konkrét esetben, a midőn a *Deutsche Zeitung* ellen lépett fel egyik előfizetője, a bíróság — mint az *Ügyvédek Lapja* közli — a felperest elutasította keresetével. Az ítélet megokolása a többek közt így szól: »Igaz, hogy a közönséget rendszerint valamely lap irányára indítja az előfizetésre, de ez irány változása magában még nem involválja mindenkor a szerződés megszégé-

Orpheus-cursiv.

Szent István király ünnepe
1895 augusztus 20

Ezredéves kiállítás
1896-ik évben

Régiségek
1660-ból

sét, mivel az indító ok csak az esetben jöhet a szerződésnél figyelembe, ha az kifejezetten megállapodás tárgya is volt. Jelen esetben ez nem történt, de ismeretes, hogy sokan több különböző irányú lapot is járatnak egyszerre, hogy az ellenkező pártok dolgairól értesüljenek. Ha tehát valaki meg nem jelöli az előfizetés indító okát, az más előtt ismeretlen marad, az indító ok tehát előre jelezendő, hogy hatályt nyerjen.*

Reklámok a vízben. Svájcban legújabbán arra a gondolatra jöttek, hogy a tavakat reklámokra használják fel. Az eljárás épp oly szellemes, mint egyszerű. A tó fenékén plakátokat helyeznek el, melyek czeментомtel beöntött és lakkal bevont deszkákra vannak alkalmazva. A sárga vagy fehér betűk fekete alapjukról a sugártörés törvényénél fogva a vízszínen előtűnnek. A Leman-tó már szenved a reklámok e kegyetlenségétől; csakhamar sorra jönnek a Svájc többi festői tavai is s az idő nincs messze, mikor a Svájc egy óriási plakáttá — egy ujság utolsó lapjává lesz.

Bulgáriában a politikai hírlapok száma egy év lefolyása alatt 29-ről 53-ra szökött fel. Ezek közül 48 bolgár nyelven jelenik meg, 3 görög nyelven, 1 török, 1 francia és 1 bolgár-német felcsmi nyelven. A megjelenés helyére nézve 21 lap Szófiára esik, 9 Philippopol, 3—3 Várna és Rustsukra, 2—2 Lompalánka, Szlivno és Tatár-Bazardschikra, 1—1 Burgas, Haskowo, Nikopoli, Plewna, Sumla, Sewliwo, Stara-Sagora, Szisztov, Tru, Tirnova és Viddin városokra. Naponta csak a Swoboda című lap jelenik meg, egy-néhány hetenkint kétszer-háromszor, a nagyobb rész pedig hetenkint egyszer lát napvilágot.

Az orosz könyvpiacról. Egy orosz lap nemrég érdekes statisztikát közölt az orosz könyvpiacz két évi mozgalmáról, melyből kitűnik, hogy 1894-ben 409-czel több könyvet adtak ki Oroszországban, de a nyomott példányok száma $33\frac{3}{4}$ millióról leszállott $32\frac{1}{4}$ millióra, orosz nyelven 8082 mű jelent meg, 25 millió példányban; lengyel nyelven 894 mű $2\frac{1}{2}$ millió példányban; héber nyelven 519 mű $1\frac{1}{2}$ millió példányban és francia nyelven 61 mű 40.000 példányban. Az orosz, lengyel és francia nyelven kiadott könyvek száma egyre szaporodik, míg a német könyvek kivésző-félben vannak. Az orosz nyelven kiadott munkák legnagyobb része vallásos tartalmú; 1058 ilyen vallásos könyv jelent meg a múlt évben $8\frac{1}{2}$ millió példányban, a mi az összes orosz könyvek egy harmadának felel meg. Szaporodtak a szépirodalmi, jogi és földművelési művek, a történelmi és mennyiség-tani munkák pedig apadtak. Legtöbb könyvet, 3581-et, nyomattak Pétervárott, Moszkvában 2513, Varsóban pedig 1203 mű került a könyvpiaczra. Könyvnyomda van Pétervárott 185, Moszkvában 159, Varsóban 103.

Megtáviratozott facsimilék. Egy amerikai lap, a Chicagóban megjelenő Times-Herald már a gyakorlatban is alkalmazásba vette Edison zseniális találmányát, a teleautografot. A chicagói lap pár nap óta több delegatus kéziratát közli, a kik Clevelandból az új készülék segítségével irtak a lap számára Chicagoba. Cleveland 430 angol mért-föld távolságban fekszik Chicagótól.

Amerikai hírlapok. Húszezer hírlap jelenik meg Amerikában, a melyek közül 2000 napilap. Ezek a lapok együttvéve 700 millió dollár tőkeértéket képviselnek, berendezéseiket pedig 200 millióra becsülik. Az amerikai lapkiadók évi haszna körülbelül 900 millió dollár, melyből 350 milliót a munkatársaknak fizetnek ki. New-Yorkban van egy fő-szerkesztő, a ki 120.000 frtot keres évenként, tehát éppen annyit, mint a mennyit az északamerikai Egyesült-Államok elnöke húz. Az olyan szerkesztő, a kinek a minisztereknél nagyobb fizetése van, egyáltalán nem valami ritka madár Amerikában és a nagy amerikai lapok fő-szerkesztői átlag 12—25 ezer frt fizetést húznak. A vezércikkírók átlagos fizetése 12.000 frt, a kritikuské és krónikáíróké 6—9 ezer

forint, a reportereké pedig 2—7 ezer frt. Saint-Louisban a hírlapírók fizetése 1800—19.000 frt, Bostonban 1400—14.000 forint. Hasonló fizetési viszonyok állanak fenn Washington, Filadelfia és Baltimore városokban, Chicagóban a hírlapírók még ennél sokkal nagyobb jövedelmekkel rendelkeznek.

Ritka ajándék. Amerikából egy dúsgazdag ir, Mac Bride julius 4-ének megemlékezésére, a mely napon Amerika függetlenségét proklamálták, a három legnagyobb öreg férfúnak, XIII. Leó pápának, Bismarck herceg és Mr. Gladstonnak ritka ajándékot küldött. Az ajándék a híres »Declaration of independance» egy példánya selyemre nyomtatva tarka betűkkel, a tipografiai munka valódi remeke. A pápának küldött példány latin nyelvű, a Gladstoneé angol, Bismarcké pedig német nyelvű.

Kerékpáros nyomdászati. Természetesen Amerikáról szól az ének. New-Yorkban ugyanis a vasparipák gummi-abroncsain magashitott betűket sajtolnak ki, melyek egy forgásba hozható festékhengerrel befeketíttetnek és ilyformán a mozgásba helyezéskor tetszés szerinti reklámhirdetéseket hagynak maguk után nyom gyanánt a kövezeten. Ennél élénkebb üzeneteket már csakugyan nem képzelhető!

Ágyúk papirból. Amerikában most azzal foglalkoznak, hogy papirból állítanak elő ágyúkat. A papirt különféle anyagokkal keverik, megpuhítják és aztán formába öntik. A papirból készült ágyút utólag még más anyaggal is bevonják. Az ágyú szerkezetében legérdekesebb az, hogy a golyó kilövésénél az ágyútorok tágul, a nélkül azonban, hogy megrepedne. A papirágyúknak a rugalmasságukon kívül még az az előnyük is megvan, hogy könnyűségükkel fogva kényelmesen szállíthatók.

Az Athenaeum kiadásában megjelenő Magyar Nemzet Története című műből utolsó közleményünk óta a 28—35. füzeteket vettük, mindmegannyi bizonyítékát, hogy a közönség bármily magas várakozásának is meg fog e nagyszabású mű felelni. A tömörked szöveg közötti illusztráció, a szebbnél-szebb mellékletek még inkább értékessé teszik a különben is leggondosabban és élvezetesen megírt hazafias irányú művet. Ára füzetenkint 30 kr. Ajánljuk szak-társaink figyelmébe.

A Szalay-Baróthy-féle hasonló irányú mű nemkülönben szépen halad s újabbán a 17. és 19. füzetet kaptuk kezünkhez. E művet is igen sok illusztráció és műmelléklet gazdagítja, maga a szöveg pedig szintén a régi gyakorlott történetíró tollára vall. A 30 kros füzeteket a kiadó Lampel Róbert (Wodiáner F. és fiai) özégnél és minden könyvkereskedő és colporteurnál meg lehet szerezni.

Az 1848/49-iki magyar szabadságharc története című műből a 39—41. füzetek jelentek meg. Az ezen füzetekben lévő történeti leírások és ritka értékű illusztrációk épp úgy lekötik az olvasó figyelmét, mint az eddigiek s mindjobban meggyőznek róla, hogy ezen hazafias könyvnek egyetlen intelligens magyar ember könyvtárából sem volna szabad hiányozni. E művet 30 kros füzetekben szintén a Lampel-cég adja ki.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. Gy., Mezőtúr. Megkaptuk, de a mint Ön óhajtja, a szöveg-részben nem közölhetjük. Erre a célra szolgál hirdetés-rovatunk; ott, ha a 2 frt 50 krnyi közlési díjat előre beküldi, közzétehetjük.

S. J., M.-Sziget, Nem találunk a beküldött dolgon semmi olyant, a mi miatt mellékelnünk lehetne azt. Egyszerű sorok, a melyek aránytalanul vannak beosztva, ósdi körzet, sok betűhiba. Legszébb az egész munkán az impressium, a mely miből van szedve és pirossal nyomva. Nálunkfelé az oktáv-nyomatványokra csak nonpareille-impressumot használnak, feketén nyomva.

Sch. Z., Bécs. Eppen mult számunkban közöltük, hogy az iparossegédek munkái csak azon az időleges kiállításon lesznek kiállíthatók, a mely jövő évi június 15-én nyílik meg s a melyen térdíjat nem fizetnek. Így tehát az ön által készítenő munkát is ott állíthatja ki; a nyomdászati pavillonban nem, mert annak minden helyét foglalták a fővárosi és vidéki nyomdák és az egyéb sok-sorosító iparágak. A bejelentési határidő 1896. január 31-ike. A kiállításon részt vehet, mert a szabályzat azt mondja, hogy azok a magyar munkások is részt vehetnek, a kik külföldön dolgoznak.

Minőségükben a legjobb! * * *

* * * Áraikban a legolcsóbb!

Kő- és könyvnyomdai festékek.

R. Englert és Dr. F. Becker

PRÁGA

Vegyészeti és festékgyára.

Készít legkitünőbb minőségben kő- és könyvnyomdák részére minden fajta

Festéket, hengeranyagot és kenczéket.

Kivánságra árjegyzék, minták és külön ajánlat.

Képviseelő Magyarország részére:

Detsinyi Gusztáv vegyésztanár

Budapest, VI., szív-uteza 33.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT

BUDAPEST

IV., Kossuth Lajos-uteza 8. szám.

Clichéket, árjegyzékek, könyvek,
hirdetések s nyomtatványok képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és legolcsóbb árakon készít.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

A

GRAFIKAI SZEMLE

1894. ÉVFOLYAMÁHOZ

DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben)

előjegyezhetők a kiadóhivatálnál. Ára vidékre

67 kr., helyben 60 kr.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő és Gépgyár Részvény-Társulat
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai: TELEFON 1200.

Vas- és aczelöntvények,

Gáz- és petróleum-motorok,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel.

Gázmotoraink következő előnyökkel bírnak: olcsó ár, igen kevés gázfogyasztás, a tolatyú elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és könnyen eszközölhető.

Turbinák

a helyi viszonyok szerint szerkesztve, pontos szabályozással.

Transmissiók

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Elektromos világítási berendezés és erőátvitel

nagyobb távolságra is, saját kibróbált rendszerük szerint.

Papír- és farost (cellulose) gyártására szolgáló gépek.

500. sz.

Nagy választékot tart a legkülönfélébb
 czélszerű és divatos
Könyv- és Czimirásokból.

Elvállal igen jutányos áron egész
 nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE
BUDAPEST
 VII., Király-utca 83. sz.

★

Folytonos készletben tart szerb és
 héber betűket, körzeteket és kizá-
 rásokat, nyomdai szerelvényeket,
 betűszekrényeket és állványokat,
 a leggyorsabban készítve és legjobb
 minőségben kiállítva.

Betűöntőde

Ludwig & Mayer
 M/m. Frankfurtban.

★

Ajánlja általánosan elismert, legjobb anyag-
 ból készült

KENYÉR, CZÍM- ÉS DÍSZBETŰIT,
KÖRZETEIT

és egyéb
DÍSZITMÉNYEIT.

★

A cég képviselője Budapesten
FRKUND JÓZSEF
 Király-utca 112., II. em.

Ujság, mű,
illusztráció,
 díszmű,
 másoló: —————
 és mindenféle
 színes festékek,
 kenezék, bronzok.

»Patent«
 gellatin —————
 hengervanyag
 stb.

Vegyműszaki
 és
VEGYÉSZETI
 készítése.

Államilag kedvezményezett festékgyár.

Kurzmeil János —————
 ☆ Telefon 270 ————— és Társa

Első Magyar
 Könyv- és Könyomdai Festék-Gyár
BUDAPESTEN.

Iroda és raktár: Gyárak:
 V. kerület, Hold-utca 23. szám. IX., Márton-utca 19.,
 Vendel-utca 17.

★

A temesvári kiállításon ezüst éremmel
 díjazva.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű ducsol autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitho-
grafia útján a leg-
jutányo-
sabbban s
pontosan
szekszonist
táznak.

*Külön beren-
deszt házon
kívül feny-
képfelteleire.*

Rust J. H. és Társa

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KER., GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármely nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniák és vignetták.

Kiüntelve a császári sas használati jogával. — Mérsékelt árak.
Küüntelések: Bécs, Berlin, Páris, M. m., Frankfurt, Nürnberg stb.

Wörner J. és Társa

Gépgyár és Vasöntöde Budapesten.

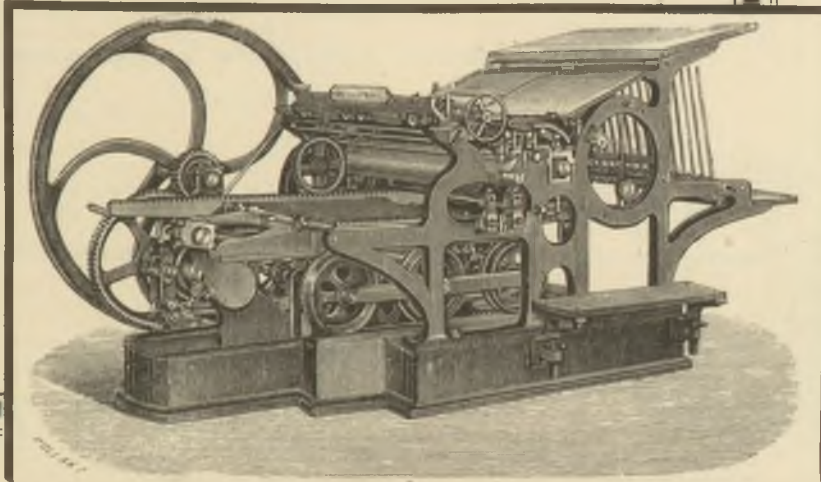
Készít: Egyszerű és kétfős gyorsajtókat. — Kétszínnyomású gyorsajtót.
HUNGARIA láb- és kézihajításra berendezett gyorsajtókat.
Amerikai rendszerű téglennyomású gyorsajtókat.

Papírvágó- és lyukasztó-
gépeket. Aranyozó prést
könyvkötőknek. Símitó és
csomagoló préseket. Töm-
öntő-készülékeket.

Minden e szakba vágómunkák
és javítások elvállaltatnak.

Betűszekrények és állványok.

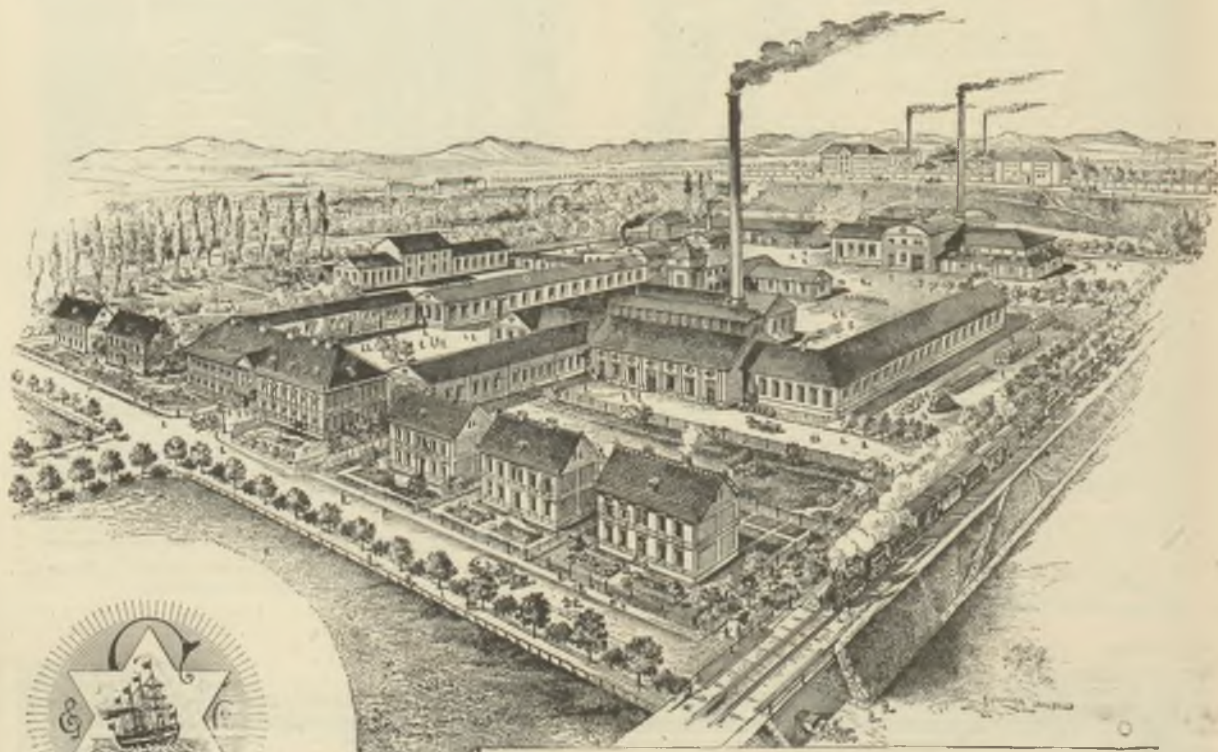
Körforgású nyomógépek a
legújabb szabadalmazott rend-
szer szerint.

* * * * *

Könyv- és Könyomdai Festékgyár

Koromégetés * Kenczefőzés * Hengeranyag

Gyár Klein-Schwechaton (Bécs mellett) van.

SCHIFF, SRPEK & COMP.

I., Lothringerstrasse 3. * KÖZPONT: BÉCS, * I., Lothringerstrasse 3.

A gyár február közepén kezdte meg üzemét.

A gyártmányok védjeggyel vannak ellátva. A védjegy a fenti kép alsó részén látható.

A cég budapesti kizár. képviselője és raktára

KALMÁR LAJOS

Budapest, VII., Dohány-utca 10. sz.

TELEFON 59-63.

Bécs kizár. képviselője és raktára

JULIUS POLLAK

Bécs, IX/3., Frankgasse 5. sz.

Távíratí cím: SCHIFF SRPEK WIEN. Telefon 8736.

Posta-takp. Clearing 805.487. Conto: Anglo-Bank Bécs.

* * * * *

Rézlénia-gyár és
 betüöntöde
BERTHOLD H.
 BERLIN SW.
 Belle-Alliance-Strasse
 88 sz.

*
 Teljes
 nyomda-berendezések.

Mintalapok
 és árjegyzékek kívánatra
 ingyen és bérmentve.

Gyors szállítás
 és jutányos árak.

Könyv- és könyvmdai
 festékek gyára.

WÜSTE F.
 — BÉCS —
 I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő-
 és könyvnyomdák részére,
 valamint réznyomáshoz szük-
 séges mindennemű és színű
 festékeket,
 hengeranyagot
 és
 firniszt.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrét, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és kockázottan;

Író és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyvmdai munkák részére;

Ilustrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módszer szerint előállítva: díszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmellékletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelezőlapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekercsek és ívekben;

Itatós- és szürlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyírólemezek) és mindennemű

Lemezekben

kérem szíves megbízásaival hozzám fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN PAPIRNAGYKERESKEDÉS
 ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-utca 6. szám.

<p>GÉPGYÁR</p> <p>HOGENFORST A.</p> <p>LIPCSÉ.</p> <p>A nyomdaiparhoz tartozó összes gépek és szerek. Tömöntöde. Galvanoplasztika.</p>	<p>HAMM A.</p> <p>FRANKENTHALI GÉPGYÁR.</p> <p>ACCIDENS-GYORSSAJTÓK,</p> <p>egyszerű, kettős és két szint nyomó gyorssajtók.</p> <p>✦ Legmagasabb kitüntetések! ✦</p>	<p>RONNIGER O. UTÓDA</p> <p>BERGER H. GÉPGYÁRA</p> <p>LIPCSÉBEN.</p> <p>A könyvkötők részére szüksé- ges összes gépek.</p> <p>◆ GÉPEK ◆</p> <p>dobozgyárak, dombornyomó- intézetek részére és fényüzési papircikk előállítására.</p>
<p>Arjegyzéket bérmentve küld a vezérképviselő</p> <p>ANTON SCHROPP, WIEN, VII., Döblergasse 10.</p>		

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.
(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★
Itató-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papírzacsógyár.

Tömöntöde

Galvanoplasztika

A. Numrich & Co. Lipcse

BETÜÖNTÖDE, RÉZLÉNYIA
ÉS
RÉZBETŰK GYÁRA.

★

A t. nyomdatulajdonosok figyelmébe ajánlja
termékeit szükségleteik beszerzésénél.

A legkitűnőbb kemény érez, igen
olcsó árak és méltányos fizetési
feltételek.

Próbákkal kívánatra szíve-
sen szolgálnak.

Beit & Co. früher Beit & Philipp
HAMBURG
Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és
színes
Könyv- és nyomdai
festékeket
Hammonia hengeranyagot
KENCZÉKET.

Képviselő az osztrák-magyar mon-
archia többi részére:
FRIEDRICH POLACSEK
Wien, Favoritenstr. 14.

Vezérképviselőség
és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST

Főraktár és iroda:
V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

Böle József

Nyomdai asztalos

Budapest, VIII., Vas-utca 7. sz.

Mindennemű könyvnyomdai fa-felszerelések, szekrények, regálisok első kézből gyári áron.

Állandóan dúsan felszerelt raktár.

1887-1894. évfolyam.

Legalkalmasabb és leg-
hasznavehetőbb
ajándék tanon-
czoknak

a

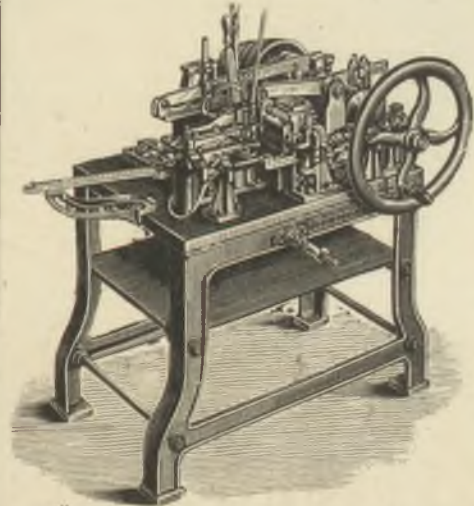
A
nyolcz
évfolyam
ára együttesen
megrendelve 3 frt

50 kr., egyenkint 50 kr.

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadó-
hivatalánál Budapest, Hold-u. 7.

Magyar Nyomdászok Évkönyve

GÉPGYÁR Különlegességek az öntő-
tőde, rézleányártás töm-
öntőde és galván-lemezek minden szükségleti kellékeiből
s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.

BERLIN, N. 20.

ÚJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.
Fölülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos
magasság, csekély anyag-veszteség.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papirárúk.

GESCHÜTZT.

*Myrtle
Mark*

DEPOSÉ.

BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Dessewffy-utca 32. VI., Dessewffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések ♦ ♦ ♦
 jutányosan és gyorsan fogantatnak.

Folyton áús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román
 és bolgár ékezetű

Könyv- és Czimirásokban
 továbbá
Körzetek és Kizárások

A legkülömfélébb ékitmények és egyéb nyomdai
 felszerelvényekben.

E lap szövege az öntőde betűivel nyomatott.

Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szabolcs. Skarnitzl József örökösei.	Szerencs. Simon József.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János. Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (tulajd. Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Orosháza. Altstädter M. J. Kellner Albert. Veres Lajos.	Rimaszombat. Gyórfy P. G. Rábely Miklós.	Száz- Szász-Sebes. Stegmann János.	Szilágy-Somlyó. Bölnöki Sándor.	Ujvidék. Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv- nyomdája.
Ó-Becse. Löwy Lajos. Ivanits és Gavansky.	Rózsáhegy. Salva Károly.	Százváros. »Minerva« nyomda r.-tars. Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. Litteczky Endre »Szabad- sajtó« nyomdája.	Szolnok. Bakos Istvánné. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Hiradó« ny. Wachs N.	Ungvár. Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Salgó-Tarján. Friedler Ármin.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Fürtös Testvérek. Schulhof Károly. Várnai Lipót.	Szombathely. Apfel N. Bertalanffy József. Fekete István. Gábrriel Ágoston. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk főök- nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitrávdölgyi Gazd. Egylet nyomdája.	Sárvár. Jacoby Bálint. S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája (tul. Éhlert Gyula). Löwy Adolf. Landesmann M. és Társa.	Szeghird. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája: Steinfeld Jenő.	Székesfejérvár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesf. és Vidéke« ny. »Szabadság«-nyomda, (tul.: Zelei Imre).	Tata. Engländer Jakab.	Veszev. Kirchner J. E. özvegye. Kassanovits M. Kehrer Lajos. Wetli és Veronits.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics M. Miklós. Wittigschlager Károly.	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Székesváros. Kohn Sámuel. Szőkely-Udvarhely Becsék Dániel. Betegh Pál.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szöv- kezeti nyomda. »Délmagyarországi Köz- löny« nyomdája (tul. Magyar D. S.) Kiss L. Mangold Sándor. »Posauna« nyomdája. Rácz M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Unio«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Egyházmegyei könyvny. Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Reform. főisk. nyomda	Selmeczbánya. Joerges A. özvegye.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Tolna. Selly József.	Zala. Zenta. Klenóczy József. Schwartz Sándor. »Zentai Hirlap« nyomdáj a
Pécs. Madarász Béla. Taizs József. Telegdi Ármin.	Sepsi-Szt-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zilah. Seres Samu.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Löwy Miksa. Harangzó József.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Topolya. Wilhelm Miksa.	Zólyom. Nádasy G.
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Sopron. Brelner E. és Fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Reininger Ármin. Blum Ármin.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Torda. Pollak Móricz. Harmath Józsefné.	Zombor. Bittermann Nándor. Oblát Károly Rubinstein N.
Petrozsény. Figuli és Társa.	Stájerlak. Rose V.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Török-Szt-Miklós. Rubinstein Sándor.	Zsombolya. Wunder Rezső.
Pöstyén. Gipsz H.	Sümege. Horvát Gábor.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.	Zsolna. Áldori Manó.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt Mór. Grünfeld Lipót. Eder István. Kampfmüller Károly. Schönberger Bernát. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Szabadka. Bltermann József. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Krausz és Fischer. Petrovits Dusan dr.	Székelyudvarhely. Becsék Dániel.		

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F. Kolešar N.	Illok. Wortmann A.	Petrinja. Benkő Károly.	Varasd. Platzer József. Stiefler J. B.	Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Iván. Jovanović Pajo. Kugli és Deutsch. Rulic Ferencz. Scholz Antal »Národne Novine« ny.
Broód (Sz. m.). Schulmann H.	Kapronca. Kostinčar K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Laubner Károly.	Zeng. Luster Hubert.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Karlóca. Pavlović K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec F.	Zimony. Grabovački M. Sopron A. Balcs S.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Károlyváros. Hauptfeld Károly.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker F.	Virje. Ljubić N.	Zsid. Manković P.
Gospic. Zupan M.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Vukovár. Jancsik E.	
	Mitrovicza. Mitroviczai horvát könyv- nyomda-részv.-társaság. Trumić Konstantin.	Uj-Gradiska. Bauer Mór.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédek egyletei.

Magyarország.

Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Központi vezetőség: Budapest, VIII., Stáhlly-utca 1. Elnök: Czettel Gyula; számvivő (pénztárnok): Steiner Adolf; hivatalnokok: Novitzky László, Zaka Lajos. — **KERÜLETEK:** **Arad:** Elnök: Muskát B.; pénztárnok: Buday Gyula. **Brassó:** Elnök: Feminger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rosa Viktor; pénztárnok: Streck A. Béla. **Kolozsvár:** Elnök: Gombos Ferencz; pénztárnok: Kujedán Gyula. **Nagyvárad:** Elnök: Freund Lajos; pénztárnok: Grósz Mór. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Kósa József. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Doraszil Ferencz.

Nagyszébeni Könyvnyomdászok Egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Pozsonyi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Székhely: Pozsony. Elnök: Kalteis J.; pénztárnok: Hampel Mihály.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Hrasche Ferencz (Kosmos-nyomda, Aradi-utca 8.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Lipták Lajos (Athenaeum-nyomda).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitelszövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

»Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia«-dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Wieser Adolf (Granitz-féle nyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mics Károly. Egyleti helyiség: Becs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Hyna Adalbert, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Smečkovágasse 599. II.

Felső-Ausztria. A felső-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. Az egylet elnöke: Prossen Nándor (Leon-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamenopiscev in kamenotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Pavlicsek József, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Mosslechner József (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyző-egylete. Elnök: Stingl Viktor (Styria-könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyvnyomdászok egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Heinz Nándor, Ratiborer Vorstadt 36.

Tirol és Vorarlberg. A tiroli és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Bossmann Adolf (egyleti nyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgisch Boekdrukkersbond.) Elnök: F. Van Ausloos.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko druzestvo.) Elnök: Colakow Tódor, a bolgár államnyomdában, Szófiában.

Dánia. Den typografiske Forening i Kjöbenhavn. Elnök: Petersen V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 20, Rue de Savoie.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Dornseiffer H., Belfort-nyomda (Louvigny-út).

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Chamissoplatz 5, III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Donát Miksa, Langestrassé 48, III., Strassburgban.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P. »Dagbladets« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdász-társaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, címzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdamunkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Al. J. Stamate, Boulevard Elisabeth 39, Bukarest.

Svédország. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Amman H., Oberstrasse 81, St.-Gallenben.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: Eindström Otto, Beckmann-nyomda Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milojević Péter, a szerb államnyomdában Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösségben.

1896-ik XI. évfolyama

megrendelhető e lapok kiadóhivatalánál.

Ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve

Gyűjtőknek tiszteletpéldány jár.